

Kood: _____

LINGVISTIKAOLÜMPIAADI LÕPPVOOR

28. aprill 2018

Tartu

KOOD:

Nimi:

Kool:

Klass:

Telefon:

E-posti aadress:

1. Lahenda **iga ülesanne** loetava käekirjaga **eraldi lehel** (lehtedel) ülesannet ümber kirjutamata. Lahendamiseks võid kasutada ka lehte, millel on trükitud ülesanne.
2. Kirjuta lahendatava **ülesande number ja oma kood** ülesande lahenduse **lehele**. Ainult sel juhul on tulemuste täpne arvestus tagatud.
3. **Selgita** oma lahendust. Täiesti korrektseid, kuid selgituseta vastuseid hinnatakse madalamalt.

ÜLESANNE 1. (20 punkti, autor Eda-Riin Leego)

Mandžu keel kuulub tunguusi keelte hulka ning seda kõneldi põhiliselt tänapäeva Kirde-Hiina alal asuvas Mandžuurias. Tänapäevaks on mandžu keel peaaegu hääbunud – 2007 aastal oli mandžu keelel emakeelseid kõnelejaid vaid 20. Mandžu keelel on aga ajaloos olnud väga silmapaistev roll: see oli 1644.–1911. aastal valitsenud Qingi dünastia üks ametlikest keeltest. Sellest ajast pärineb ka ligikaudu 2 miljonit mandžukeelset ürikut. Mandžu keele kirjutamiseks kasutatakse mongoli tähestiku modifitseeritud varianti.

A. Nikan ja Nurhaci on poisid, kes kõnelevad mandžu keelt. Nurhaci on Nikani tädipoeg. Ühel päeval saavad poisid kokku ning Nikan tutvustab Nurhacile fotot, millel on nende vanaisa ja Nikani lähemad sugulased. Nikan ütleb pilti tutvustades alltoodud laused. Need on esitatud koos tõlkega **sellises järjestuses, nagu need öeldakse.**

1. Ere sakda haha oci musei mafa.	‘See vana mees on meie vanaisa.’
2. I tokso de tembi.	‘Ta elab külas.’
3. I meni boo be weilehe.	‘Ta ehitas meie maja.’
4. Tere hehe oci mini gege.	‘Too naine on minu vanem õde.’
5. Ere amba hehe oci meni eme.	‘See suur naine on meie ema.’
6. I ere boo de banjija.	‘Ta sündis selles majas.’
7. Meni ama musei mafa gurun de genehe.	‘Meie isa läks ära meie kodumaale.’
8. Ere haha oci mini naca.	‘See mees on minu õemees.’
9. I oci monggo niyalma.	‘Ta on mongol.’
10. I amba tacikū de tacimbi.	‘Ta õpib ülikoolis.’
11. I bithe be araha.	‘Ta kirjutas raamatu.’
12. I manju gisun i arambi.	‘Ta kirjutab mandžu keeles.’
13. Ini ama monggo gurun ci jihe.	‘Tema isa tuli mongooliast.’

B. Nikan leiab albumist veel ühe pildi, mida tahab Nurhacile tutvustada. Sellel on poiste vanatädi ja üks noorem naine. Kuidas ütleb poiss järgnevaid lauseid?

On teada, et *hūncihin* on ‘sugulane’.

1. See vana naine on meie sugulane.
2. Ta õpib mandžu keelt.
3. Too naine on tema vennanaine.
4. Ta õppis koolis.
5. Tema vanem õde ehitab maja.

Selgita oma lahendust!

ÜLESANNE 2. (20 punkti, autor Linda Freienthal)

Murui keel kuulub vitoto keelkonda, mis on väike keelkond Loode-Amazonases. Murui keelt kõneleb umbes 2900 inimest Kolumbias ja Peruus.

A. Vasakul tulbas on antud muruikeelsed sõnad ja paremal pool nende eestikeelsed tõlked **suvalises järjekorras**. Kirjuta õiged vastavused tabelisse.

1. dio-kai	a. banaanipuu
2. dio-re	b. banaanistandus
3. dio-be	c. <i>chambira</i> -puu*
4. ogo-na	d. <i>chambira</i> -leht
5. ñeki-na	e. jalalaba
6. ei-yi	f. kakaoleht
7. ogo-re	g. paber
8. jibi-roki	h. sigaret
9. ñeki-foro	i. tubakaistandus
10. ei-kai	j. tubakaleht
11. jibi-be	k. varvas
12. ra-be	l. vastvalminud kakao (taim)

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	

chambira-puu leht

kakaoleht

tubakaleht

**Chambira* (ld k *Astrocaryum chambira*) on Amazonase vihmametsades kasvav palmipuu, mille lehed on harulised.

B. Tõlgi murui keelde.

1. vastvalminud tubakas (taim)
2. *chambira*-istandus
3. kakaopuu

C. Vasta küsimustele.

1. Kuidas on murui keeles ananassiistandus, kui on teada, et *rozi-doro* on 'ananassilehe vars'?
2. Kuidas on murui keeles avokaadopuu, kui on teada, et *nome-do* on 'avokaado (puuvili)'?

Selgita oma lahendust!

ÜLESANNE 3. (20 punkti, autor Airika Harrik)

Huli keel kuulub Üld-Uus-Guinea hõimkonda engani keelkonda. Seda kõneleb umbes 150 000 inimest Paapua Uus-Guineas.

A. Antud on hulikeelsed arvsõnad ja nende vasted araabia numbrites **sualises järjekorras**. Kirjuta õiged vastavused parempoolsesse tabelisse.

Lõpp *-ira/-ria* tähistab 'objekti'.

1. ngui tebo, ngui mane-gonaga maria	a. 96 objekti
2. ngui ki	b. 55 objekti
3. ngui waraga, ngui kane-gonaga waragaria	c. 19 objekti
4. ngui ki, ngui tebone-gonaga duria	d. 4 objekti
5. kira	e. 72 objekti
6. ngui tebo, ngui mane-gonaga pira	f. 36 objekti
7. nguira-ni maria	g. 23 objekti
8. ngui ma, ngui dauni-gonaga hombearia	h. 30 objekti
9. nguira-ni hombearia	i. 17 objekti
10. nguira-ni kira	j. 37 objekti
11. ngui ma, ngui dauni-gonaga mbira	k. 2 objekti
12. ngui ki, ngui tebone-gonaga waragaria	l. 88 objekti
13. ngui dau, ngui waragane-gonaga haleria	m. 35 objekti
14. nguira-ni halira	n. 49 objekti
15. maria	o. 61 objekti
16. ngui ki, ngui tebone-gonaga karia	p. 27 objekti

1.	
2.	
3.	
4.	
5.	
6.	
7.	
8.	
9.	
10.	
11.	
12.	
13.	
14.	
15.	
16.	

B. Täida tabel.

	1 objekt
	2 objekti
tebira	3 objekti
	4 objekti
	5 objekti
	6 objekti
karia	7 objekti
	8 objekti
dira	9 objekti
	10 objekti
bearia	11 objekti
	12 objekti
	13 objekti
deria	14 objekti
	15 objekti

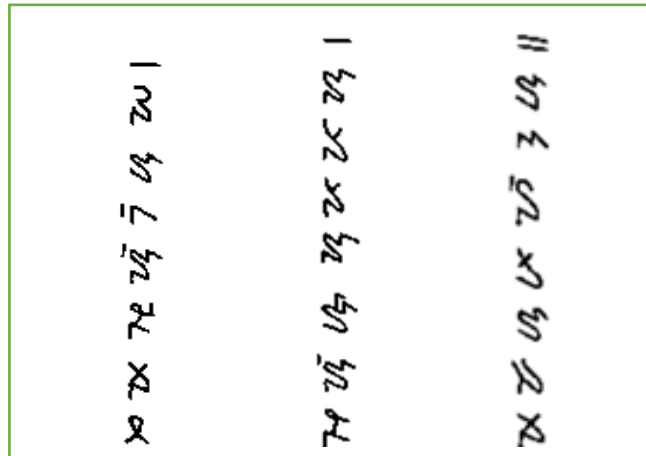
Selgita oma lahendust!

ÜLESANNE 4. (20 punkti, autor Miina Norvik)

Hanunoo keel on Austroneesia hõimkonda kuuluv keel, mida räägitakse Filipiinide lõunaosas Mindoro provintsis. Keele kõnelejate arv on tänapäeval umbes 18 000.

Brahmi kirjast välja kujunenud hanunoo kirja on ennekõike kirjutatud bambusele. Kuna bambus aga hävineb kergesti, on vanemaid näiteid kirja kohta säilinud vähe. Erilise tähtsusega on olnud hanunoo kirja kasutamine luule ülestähendamiseks, eriti armastuslaulude tarvis, kuid selles on kirjutatud ka kirju, teateid jmt.

A. Järgnevalt on esitatud hanunoo kirjas kirjutatud luuletus, selle transliteratsioon ladina tähtedega ning tõlge eesti keelde. Vii transliteratsioon vastavusse hanunoo kirjaga, kirjutades õiged vastavused kasti.

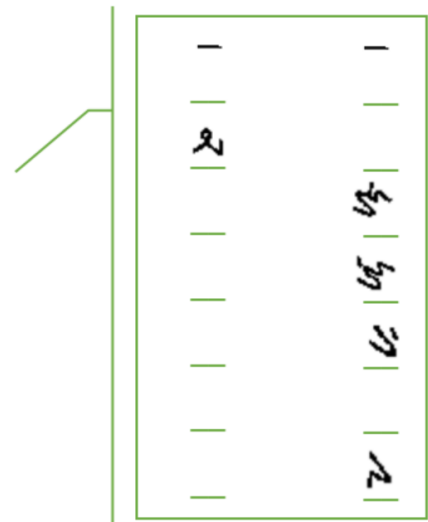
Kaṅ manuk si bidlawan, nagsirun sa paspasan, magdaraṅin ji uran.

‘Mu väike lind *bidlawan* peatus varjus vihma palumiseks.’

B. On toodud veel kaks luulerida. Täida kastis olevad lüngad.

/.../ dapaṭ baj una kunman, aba hulin lumbadan /.../

‘ja kuigi see on nii, tuleb õnnelikum päev’

Selgita oma lahendust!

ÜLESANNE 5. (20 punkti, autorid Miina Norvik ja Külli Prillop)

Liivi keelt on kõneldud Liivi lahe ümbruses tänapäeva Läti vabariigi territooriumil. Veel 20. saj oli emakeelseid kõnelejaid Kuramaa 12 rannakülas, kuid tänapäeval liivi keelt esimese keelena enam ei omandata. Viimases Läti rahvaloenduses märkis end liivaseks siiski umbes 250 inimest.

Liivi keel kuulub koos vadja ja eesti keelega läänemeresoome lõunarühma keelte hulka. Seega on liivi keel eesti keele kõige lähedasemate sugulaskeelte hulgas. Suur hulk sõnavara on eesti ja liivi keeles ühine (kuigi häälikuliselt veidi erinev), sarnane on ka grammatika. Näiteks täis- ja osasihitise vaheldumine toimub liivi keeles samadel alustel nagu eesti keeleski. Siiski on ka palju erinevat. Näiteks puudub liivi keeles niisugune astmevaheldus, nagu on kujunenud eesti keeles. Liivi keeles on säilinud ka mitmeid vanapäraseid jooni, mida eesti keeles enam pole, nt soomeugriline *kus-*käände lõpp *-na* mäarsõnas *kuo 'nnõ 'kodus'.*

Liivi kirjaviisis tähistab **makron** (horisontaalkriips tähe kohal) pikka täishäälikut, **ülakoma** katketooni (hääletooni järsku langust), **sedii** (komake tähe all) hääliku peenendust (peenendada saab häälikuid *l, n* ja *t*); **õ** on pika *o* ja *a* vahepealne häälik ning **õ** tähistab madalat *õ*-d.

A. On antud laused liivi keeles ning nende eestikeelsed vasted.

1. Ma nāb kallõ, kuo'igõ ja kuo'ig pāl tu'lka'jjõ.	'Ma näen saart, laeva ja laeval tulekahju'
2. Se ä'bjõvā nai iz je'l kōla pāl.	'See halb naine ei elanud saarel'
3. Sadāb valdõ lūnda.	'Sajab valget lund'
4. Tēg āt vōstāt va'nnõ ka'llõ.	'Te ei osta vana kala'
5. Lapsõn vō'ļ u'ņ.	'Lapsel oli uni'
6. Tēg līedizt sīe vanā kānga.	'Te leidsite selle vana kinga'
7. Tēg izt līedat kuonnõ.	'Te ei leidnud konna'
8. Naizt nābõd tūlda.	'Naised näevad tuld'
9. U'nvanā līedab lapst i'lzõ.	'Unevana leiab lapsed üles'
10. Tu'ļ āndiz naizõn va'llõ.	'Tuli andis naisele valgust'
11. Kalād ja kūonad āb jelāt touvõs.	'Kalad ja konnad ei ela ei taevas'
12. Mī'edõn um vālda kuo'ig.	'Meestel on valge laev'
13. Vanād naizt vōstīzt vī'riz bumb sīe mī'e lapsõn.	'Vanad naised ostsid kollase palli selle mehe lapsele'
14. Ma jelīz ve'l kuo'nnõ.	'Ma elasin veel kodus'
15. Ma āb pī'l mõtsās.	'Ma ei vedele metsas'

B. Tõlgi eesti keelde.

1. Ma iz vōst jõ'vvõ bumbõ.
2. Tēg āndat vāldad kalād vanā mī'en.
3. Laps vanād bumbõd ja vī'ri kānga pī'lõbõd mõtsās.
4. Ma līedab tu'l.
5. Lu'm sadīz.

C. Tõlgi liivi keelde.

1. Konn näeb saarel und.
2. Mehed ei leia kinga.
3. Lapsel on pall.
4. Ma annan heale lapsele selle kala.
5. See vedeleb valgel lumel.

Selgita oma lahendust!